

TALABALARNING MUSTAQIL TA'LIMINI TASHKIL ETISHNING INNOVATSION YO'NALISHLARI

O'rinboyeva Xayotxon Maxamadinovna

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti "Ingliz tili nazariy aspektlari №1" kafedrasida katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada talabalar mustaqil ta'limining mohiyati, uning oliy ta'lim tizimidagi ahamiyati va innovatsion yondashuvlar asosida tashkil etilishi muhokama qilinadi. Mustaqil ta'lim talabalarning shaxsiy rivojlanishi, kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish va mustaqil fikrlash qobiliyatlarini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, maqolada talabalar mustaqil ishlari uchun metodik ta'minot, muammolar va ularni hal qilish yo'llari tahlil qilinadi. Zamonaviy texnologiyalar va pedagogik innovatsiyalarni tatbiq etish orqali mustaqil ta'limni takomillashtirish imkoniyatlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: mustaqil ta'lim, pedagogik innovatsiyalar, talaba faolligi, kasbiy kompetensiya, o'quv jarayoni, texnologik ta'lim, amaliy ta'lim, eksperimental ta'lim, metodik ta'minot, uzluksiz ta'lim.

Abstract: This article discusses the significance of independent learning for students, its role in the higher education system, and its organization through innovative approaches. Independent learning enhances students' personal development, professional competencies, and critical thinking skills. The paper analyzes methodological support for students' independent work, identifies challenges, and suggests solutions. Furthermore, it highlights opportunities to improve independent learning through the implementation of modern technologies and pedagogical innovations.

Keywords: independent learning, pedagogical innovations, student engagement, professional competence, educational process, technological education, practical learning, experimental learning, methodological support, lifelong education.

Talabalar mustaqil ishini tashkillashtirish uning metodik ta'minlanishining tematikasi va shakllari ro'yxatini tuzish uchun har birining maqsad va vazifalarini ifodalab berish, yo'riqnoma yoki metodik tavsiyalar ishlab chiqish va ilmiy adabiyotlarni tanlash lozim.

Oliy ta'lim muassasalaridagi ta'lim-tarbiyaviy jarayon, umumiy o'rta ta'lim tizimi ta'lim jarayonidan anchagina farq qiladi. Oliy ta'lim muassasalaridagi ta'lim jarayoni umumiy o'rta ta'lim tizimidagidan farqli o'laroq, har kuni beriladigan uy vazifalari va o'tilgan materialni takrorlash yo'q. Ikkinchidan, o'quv auditoriyalaridagi ma'ruza va mashg'ulotlar qanchalik yuqori darajada tashkil etilmasin, kunlik bilimning nazoratiga

imkoniyat juda kam. Talabalar bilimining sifati, ularning mustaqil ishlashiga bevosita bog'liq. Talabaning mustaqil ishi professor-o'qituvchi tomonidan aniqlaniladi va tegishli ko'rsatmalar berilib, mustaqil ishning bajarilishi nazorat qilib boriladi.

Mustaqil ta'lim o'quv jarayoni mashg'ulotlarida talabalarning shaxsiy ko'nikmalarini shakllantirish va rivojlantirish uchun muhim ahamiyatga ega, bunda maxsus fizikaviy va astronomik ko'nikmalarni alohida ajratib bo'lmaydi, chunki shaxsiy ko'nikmalar ularning ichiga singib boradi. Ko'nikmalarni shakllantirishda talabalar bilan mustaqil ravishda ishlash dasturulamal sifatida xizmat qiladi.

Bu ko'nikmalarning hammasi talaba-yoshlar bilan alohida guruh bo'lib yoki professor-o'qituvchining nazoratisiz xususiy ko'nikmalar hosil qilishga qaratilgan. Shuni etish etish kerakki, intellektual ko'nikmalar deb har xil muammo va masalalarni yechishda aqliy amallarni samarali bajarish qobiliyatiga aytiladi. Umuman olganda, intellektual ko'nikma, umum o'quv va xususiy ko'nikmalarni shakllantirish sifatida yagona fizikaviy va astronomik material asosida amalga oshiriladi. Bunda tor ko'nikmalar, keng ko'nikmalar va murakkab ko'nikmalar o'quv materialining mohiyatini ochishga xizmat qiladi.

Psixolog olimlar o'z ilmiy tadqiqotlarida inson faoliyatini o'rganish, tadqiq qilish, uning mohiyatini ochib berish muammolari bilan shug'ullanganlar. Inson faoliyatining mohiyatini motiv, maqsad, shart-sharoit, harakat, jarayon kabi faoliyat strukturasi tashkil etuvchi elementlarni o'rganish orqali anglash mumkin. Shuni ta'kidlab o'tish kerakki, subektning verbal harakatlari – bu o'quv ko'nikmasini tashkil etuvchi harakatlardir. Aslida, o'quv faoliyati, o'quvchi-talabalarning o'quv topshiriqlarini mustaqil bajarish jarayonida bilim egallashlariga qaratiladi. Bu ularga mazkur bilimlarning hosil bo'lish shart-sharoitlarini ham anglash imkonini beradi. Psixologlar harakatni amalga oshirish usuli sifatida "jarayon" tushunchasini kiritganlar. Agar jarayonlar anglab bajarilsa, u holda "ko'nikma" haqida gap boradi. Bu esa, amaliyotchiga bakalavriat va magistratura bosqichlarida olgan bilim, malaka va ko'nikmalarga mustaqil ravishda yondashishga imkoniyat yaratadi. Bu borada uzluksiz ta'lim tizimining ajralmas qismi hisoblangan – oliy ta'limdagi mustaqil ta'lim o'quv darslarining o'rni beqiyosdir, albatta. Mustaqil ta'limda ajratilgan mavzularga tajriba asosida, ya'ni, laboratoriya ishlari va eksperimentlarni mustaqil ravishda rejalashtirish, ularni amalga oshirishga ijodiy yondashish nazariy va amaliy jihatdan yondashishga nisbatan qiyinchiliklar bilan amalga oshmoqda. Malakaviy pedagogik amaliyot davomida kuzatilayotgan bunday qiyinchiliklar fizika va astronomiya fani o'qituvchilarining eksperimental jihatdan tayyorgarligi, ko'nikma va malakalari hali ham yetarli darajada emasligini ko'rsatmoqda. Bu kabi muammolarni bartaraf etish uchun esa asosiy e'tiborni talabalar mustaqil ta'limini rivojlantirish, unga sistematik yondashish, ta'lim uzviyligini ta'minlagan holda qarash muhim ahamiyatga ega. O'tkazilayotgan pedagogik tadqiqotlar tahlili shuni

ko'rsatadiki, ixtisosliklar bo'yicha malakali bakalavriat bosqichi mutaxassislarini tayyorlashda asosiy e'tiborni talabalarning o'quv jarayonida aynan mustaqil ta'lim mashg'ulotlarida eksperimental malaka va ko'nikmalarini shakllantirish, ratsionalizatorlik qobiliyatlarini rivojlantirishda sistematik yondashish o'ziga xos istiqbolli natijalarni keltirib chiqaradi va bo'lajak o'qituvchilarni sifatli tayyorlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Har haftaning oxirgi kunida, ta'lim oluvchi hafta davomida bajargan ishlarini sarhisob qilib, o'zi mustaqil tuzgan rejaning bajarilishini tekshirib chiqishi kerak. Bunday nazoratdan so'ng, talaba, o'zi bajargan ishlarga haqqoniy yondoshsa yo'l qo'yilgan kamchiliklarni bartaraf qilish ancha oson kechadi. Talaba mustaqil ishini bajarishda o'zining kuchigagina ishonishi shart.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Вяткин В.В. Самостоятельная работа студентов: учебное пособие. – М.: Высшая школа, 2010. – 250 с.
2. Алексашкина Л.Н. Современные технологии в образовании. – СПб.: Питер, 2015. – 320 с.
3. Назарова З.Қ. Инновацион таълим технологиялари: назарий ва амалий масалалар. – Тошкент: Фан, 2018. – 278 б.
4. Ходжаева Г. Олий таълимда талабаларнинг мустақил таълимни ташкил этишда янги технологиялар. – Тошкент: Илм-фан, 2019. – 245 б.
5. Brown, H. D. Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. – New York: Pearson, 2014. – 576 p.
6. Benson, P. Teaching and Researching Autonomy in Language Learning. – London: Routledge, 2011. – 270 p.